

ΔΥΟ ΜΙΚΡΑ ΠΕΡΙ ΣΑΠΦΟΥΣ ΠΟΙΗΜΑΤΑ:

LEOPARDI

(ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΑΣΜΑ ΤΗΣ ΣΑΠΦΟΥΣ)

Κ Α Ι

CAROLINA CORONADO

(ΣΑΠΦΩ) (*)

Α'.

λίγοι τῶν λυρικῶν ποιητῶν ἐφάνησαν εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῶν μᾶλλον ἀπροσδόκητα ποιοῦντες τοῦ Leopardi· οὐδεμία τῶν δέκα ᾠδῶν ἢ cantiche, ἃς αὐτός ἐδημοσίευσε κατὰ τὸ 1824, οὐδεμία, λέγομεν, ἦτο συντεταγμένη κατὰ τὰ εἰθισμένα παρὰ τοῖς τότε Ἰταλοῖς φιλολόγοις· οὐδεμία δὲ (ἐξαιρουμένης ἴσως τῆς πρώτης) προσεγνωστοποιεῖ διὰ τοῦ τίτλου αὐτῆς τὸ ἀληθὲς ἀντικείμενον, ὅπερ ὁ νέος συγγραφεὺς ἐπραγματεύετο παρὰ κητιῶν. Λάβωμεν δ' ὡς παράδειγμα ἐκ τῶν ἄλλων ἐννέα ᾠδῶν τὴν ἐπιγραφομένην «Τὸ τελευταῖον ᾄσμα τῆς Σαπφούς» (Ultimo canto di Saffo).¹

Ὁ τίτλος οὗτος παρεῖχε τὴν προσδοκίαν ὅτι τὸ ποίημα θὰ περιέχῃ προεισχωγὴν τινὰ εἰς τὸ μελόδραμα τοῦ Gounod, παρὰστασιν πόθων διεψευσμένων, ἐκρηξιν μορφῶν κατὰ τοῦ ἀχαρίστου Φάωνος, ἀνακοίνωσιν εὐφυῆ, προκλητικὴν, περιπαθὴ τῆς ἀδημονίας καὶ τοῦ ἀπελπισμοῦ, εἰς ἃ ἴσως δύναται νὰ περιέλθῃ γυνὴ εὐκίσθητος, ἐμμανῶς ἀγαπῶσα καὶ πνευματώδης ἕνεκα τῆς ψυχρότητος ἢ τῆς ἀστασίας ἐκείνου ὃν ἀγαπᾷ. Ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τοιοῦτον εὗρηται ἐν

(*) Διακρίθῃ τοῦ κ. A. de Tréverret δημοσιευθεῖσα ἐν τῇ «Revue politique et littéraire» τῆς 24. Μαΐου 1884 (σελ. 662—665). Σ. Δ. Β.

(1) Αἱ πλήρεις ἐκδόσεις κατατάσσουσιν αὐτὴν ἐνάτην.

τῷ μικρῷ τοῦ Leopardi ποιήματι. Τὸ ὄνομα ἐκεῖ τοῦ Φάωνος ἀναφέρεται κατὰ τὸ τέλος μόνον καὶ ἐν παρόδῳ· ἀλλ' ἀπκτῶμαι : δὲν ἀναφέρεται μάλιστα παντάπασιν· ἡ Ἰταλὶς Σαπφῶ περιφραστικῶς ὑποδηλοῖ αὐτὸν καί, ἀντὶ τῆς καταρᾶται αὐτῷ, τῷ εὐχεταὶ τὴν εὐδαιμονίαν, ἧς αὐτὴ οὐδέποτε ἠξιώθη. Οὐτε τὸν Φάωνα αἰτιάζεται οὔτε ἄλλον τινὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τὴν φύσιν, τὴν ἀδυσώπητον φύσιν, διὰ τὴν ἀδιάλειπτον σκληρότητα τῆς τύχης αὐτῆς.

Ὁ Ὀβίδιος εἶχεν ὑπολάβῃ, ἀγνοῶ τίνα τεκμήρια ἔχων, ὅτι ἡ Σαπφῶ ἦτο δυσειδής, μικρὰ τὸ σῶμα καὶ μελαγχχρους καθ' ὑπερβολήν. ⁽²⁾

Si mihi difficilis formam natura negavit . . .

Sum brevis

Candida si non sum

Ὁ Leopardi ἀναλαμβάνει τὴν τοιαύτην εἰκόνα, τὴν ἀναπτύσσει, τὴν γενικεύει καὶ ἐπιμελεῖται νὰ ἐξεικονίσῃ τὰς ὀδύνας πάσης ψυχῆς λεπτῆς, ποιητικῆς καὶ εὐγενοῦς, ἐν σώματι δυσμόρφῳ καὶ ἀχάριτι ἐγκεκλεισμένης, καίτοι ἀκμαζούσης ἐπ' αὐτοῦ τῆς νεότητος. ⁽²⁾

Ἀποφασίσασα ἡ Σαπφῶ ν' ἀποθάνῃ καὶ μηδόλως κατὰ τοῦ ἀπελπισμοῦ αὐτῆς μαχομένη, θεωρεῖ μετὰ θλίψεως τὴν γαλήνην τῆς νυκτός, τὰς δειλὰς τῆς σελήνης ὑάκτινας, τὴν σιγηλὴν ἀνατολήν τοῦ ἀστέρος τῆς πρωῒας, θεάματα θελκτικὰ ὑφ' ὧν καὶ αὐτὴ ἐμαγεύετο, ἐφ' ὅσον ἔτι δὲν εἶχε διαγνώσῃ τοὺς σκληροὺς τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως νόμους. Ἀλλ' ὅμως ἤδη δὲν ἀγαπᾷ τὰ εἰρηνικὰ ταῦτα φαινόμενα, τὰς τερπνὰς καὶ ἀπατηλὰς ταύτας σκηναὺς τὰς φαινόμενας ὅτι προορισμὸν ἔχουσι νὰ καλύπτωσι τῆς εἰμαρμένης τὰς ἀπειλὰς. Πᾶσα καλλονὴ ἡρεμὸς καὶ ἀρμονικὴ θλίβει τὴν Σαπφῶν, διότι ἡ τοιαύτη καλλονὴ μάλιστα τῇ ἐλλείπει.

«Ὡ θεῖε οὐρανέ, λέγει, εἶσαι πολὺ ὠραῖος καὶ σὺ ὠραία ὠσχύτως εἶσαι, γῆ ὅγρ' ὑπὸ δρόσου. Οἵμοι, ἐξ ὅλου τούτου τοῦ ἀπείρου κάλους οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ψυχίον ἔδωκαν εἰς τὴν δυστυχῆ Σαπφῶν οἱ

(2) Ὁβίδιος ἐν Her. 13, στ. 31, 33, 34. Ὁ Λατίνος ποιητὴς εἶχεν ἴσως παραλάβῃ τὰς λεπτομερείας ταύτας ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς τῆς Σαπφῶς ἢ τῶν ποιητῶν οἵτινες εἶχον γνωρίσῃ αὐτήν.

(3) Ταύτην δὲ τὴν πρόθεσιν ὁμολογεῖ αὐτὸς οὗτος ὁ Leopardi ἐν τῷ Κριτικῷ αὐτοῦ ἔργῳ (Articolo critico) τῷ δημοσιευθέντι τὸ 1823.

θεοὶ καὶ ἡ ἀνεξιλέωτος εἰμαρμένη! Εἰς τὰ μεγαλοπρεπῆ σου βασιλεια, ὦ Φύσις, εἰσῆλθον ἐγὼ ὡς εὐτελής, ὀχληρὸς, ἀτίμητος ξένος· περιφρονεῖς τὴν ἀγάπην μου καὶ μάτην προσηλῶ ἱκετεύουσα τὴν καρδίαν μου καὶ τὰ ὄμματά μου εἰς τὰς μορφάς σου τὰς χάριτος μεστάς. Δὲν μειδιᾷ πρὸς ἐμὲ ἡ εὐήλιος ὄχθη οὐδ' ὁ πρωϊνὸς ὄρθρος. Δὲν χαιρετίζουσιν ἐμὲ τῶν πτηνῶν τὰ ἄσματα καὶ ὁ θροῦς τῶν φηγῶν· καὶ ἂν ἐν τῇ σκιᾷ ἰτεῶν κεκλιμένων καθαρὸς τις ῥύαξ ἀναπτύσῃ τὸ εἰλικρινὲς αὐτοῦ κάτοπτρον, ἅμα ὁ εὐόλισθος ποῦς μου προσεγγίσῃ εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ἐκεῖνος μοὶ ὑφαίρει αὐτὸ μετὰ περιφρονήσεως· στρέφεται ἀλλαχόσε, φεύγει τλήω· ἐν μέσῳ τῶν δύο αὐτοῦ εὐδῶν ὀχθῶν».

Καὶ ὡς ὁ λόρδος Βύρων οὐδέποτε συνεχώρησεν οὔτε εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ οὔτε εἰς αὐτὸν τὸν θεὸν τὸ ὅτι ἐγεννήθη χωλὸς, οὔτω καὶ ἡ Σαπφὼ τοῦ Leopardi μέμφεται τῇ φύσει ὅτι ἀπηρνήθη εἰς αὐτὴν τὸ κάλλος καὶ ὅτι καθ' ἐκάστην ἐπιδείκνυται πρὸς αὐτὴν νέαν ἀποστροφὴν.

Εὐμοιροῦσα δὲ πνεύματος εὐστροφου ἀνευρίσκοντος ἐνοχλήσεων ἀφορμὰς διὰ τὰς ἐλλείψεις αὐτῆς, ζητεῖ μετ' ὀργίλης πριεργίας τὸν ὑπέρτατον λόγον τῶν δεινῶν ἀπερ ὑφίσταται :

«Τί σφάλμα διέπραξα, ἐρωτᾷ, τί φρικῶδες ἐγκλημα μ' ἐκηλίδωσε πρὸ τῆς γεννήσεώς μου, ὥστε ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ τύχη νὰ μοὶ ἐπιδεικνύσῃ τοσοῦτον ἄγριον πρόσωπον; Μικρὰ δ' ἐγὼ κόρη, ὅτε ἡ ζωὴ ἄγνοεῖ πᾶν ἀδίκημα, κατὰ τί ἡμάρτησα ὥστε νὰ μὴ γνωρίσω νεότητα καὶ τὸ ἀποχρωματισθὲν νῆμα τῆς ὑπάρξεώς μου νὰ στρέφῃ πάντοτε ζοφερόν περὶ τὴν ἄτρακτον τῆς Μοίρας τῆς ἀδυσωπότητος;...

Ἄ, τὸ χεῖλός σου προπετῶς ἐκφέρει λόγους ἀπερισκέπτους! Τὰ εἰμαρμένα ἡμῖν γεγονότα προέρχονται ἐκ συμβουλίου μυστηριώδους· τὰ πάντα εἶνε εἰς ἡμᾶς κεκρυμμένα πλὴν τῆς ἡμετέρας ὀδύνης. Τέκνα ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν παρημελημένα, γεννώμεθα ἕνα κλαίωμεν καὶ ὁ λόγος παντὸς κεῖται ἐν τῷ πνεύματι τῶν οὐρανίων ὄντων. Εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὸ εὐάρεστον ἐξωτερικὸν ὁ κοινὸς πατὴρ ἔδωκεν αἰωνίαν βασιλείαν ἐν τοῖς ἔθνεσι — καὶ παρὰ τὰς ἀνδρικωτάτας τῶν ἐπιχειρήσεων, παρὰ τὴν λύραν καὶ τὰ σφώτατα ἄσματα οὐδεμία λάμπει ἀξία περιβεβλημένη δι' ἀχάριτος ἱματίου». Οὐδὲν τὸ δραματικόν, οὐδὲν τὸ κατὰ μυθοπλαστίαν, οὐδὲν ἐστὶ τὸ

ιστορικὸν ἢ τὸ ἐκ παρὰδόσεως ἐν πᾶσι τούτοις τοῖς λόγοις. Ἄν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς δευτέρας στροφῆς ἡ Σαπφὼ δὲν ὠνόμαζεν ἑαυτήν, οὐδένα λόγον θὰ εἶχεν ἡ εἰς αὐτὴν ἀπόδοσις τῶν ἀνωτέρω παρατεθειμένων : πᾶς νέος ἀνὴρ, πᾶσα νέα γυνή, ὑφ' ὧν τὸ θάρρος καὶ ἡ εὐφυΐα ἐκτιμῶνται πλείοτερον τοῦ σχήματος, ἠδύναντο νὰ ὁμιλήσωσι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ νὰ ἐρωτήσωσι τὰ αὐτά· ὁ θρῆνος τῆς Σαπφoῦς εἶνε μᾶλλον φιλοσοφικὸς ἢ περιπαθής· εἶνε σειρὰ σκέψεων προκληθεῖσων ὑπὸ μακρῶν ὀδυνῶν ἃς ὁ ποιητὴς δεικνύει, ἀλλὰ δὲν ἀφηγεῖται· τὰ πικρὰ συμπεράσματα κατὰ τῆς τυραννίδος τῆς εἰμαρμένης, κατὰ τῆς ἀδίκου σκληρότητος τοῦ Ἀγνώστου συμπεκνοῦνται ἐνταῦθα εἰς μικρὸν ἀριθμὸν φράσεων, ὑφ' ὧν ἀφαρπάζεται καὶ ἀποστατεῖ τὸ πνεῦμα ἡμῶν.

Arcano è tutto,
Fuor che il nostro dolor.

Ἄγνοια πάντων πλὴν τῶν ἡμετέρων κακῶν : οἷος νόμος ! Ὅποια κατὰστασις ! Καὶ ὅμως τοῦτο εἶνε ὁ βίος ἡμῶν !

Notre crime est d' être homme et de vouloir connaître, ἔγραφε τέσσαρα ἔτη πρότερον ὁ Λαμαρτίνος· ἀλλ' ὅμως ἔγραφε τοῦτο ἐν παρόδῳ καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπανεύρῃ τὴν εἰς Θεὸν πίστιν, τὴν ἐλπίδα τῆς ἀθανασίας. Πικρὰ τῷ Leopardi ἡ ἀποθάρρυνσις εἶνε ἄνευ θεραπειάς· ὁ θρῆνος αὐτοῦ κατὰ τῆς μοίρας τῆς ἀνθρωπίνης ἀνανεοῦται σταθερῶς καὶ μετὰ πικρίας συχνάκις ἡρέμου καὶ βαθείας, παρεχούσης, ὡς ἐνταῦθα, μεγαλοπρεπές τι καὶ δικαιοπρεπές, ἂν θέλετε, εἰς τὰς βιασιότατας τῶν ἀποφάσεων, ἃς ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ λάβῃ ἵνα συντάμῃ ἢ καταστρέψῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ζώην.

«Θ' ἀποθάνωμεν, ἀνακράζει ἡ Σαπφὼ τοῦ Ἰταλοῦ ποιητοῦ· θὰ ῥίψωμεν κατὰ γῆς τὸ εὐτελέστατον τοῦτο κάλυμμα καὶ γυμνὴ ἡ ἡμετέρα ψυχὴ θὰ καταφύγῃ πρὸς τὸν Πλούτωνα καὶ θὰ μετριάσῃ ἐκεῖ τὴν σκληρότητα, τὸ ἐγκλημα τοῦ τυφλοῦ διανομέως τῶν τυχῶν. Καὶ σύ, μεθ' οὗ μὲ συνέδεσαν ἔρωσ μακρὸς, μακρὰ πίστις, μακρινῶδης τις πόθος καὶ ἀκατεύναστος, ζῆθι εὐδαίμων, ἂν ἐξῆσέ ποτε εὐδαιμον θνητογενές τι ὄν ἐπὶ γῆς . . . Καὶ ἰδοὺ ὅτι ἐκ τῶν ἐλπίδων τοσοῦτων ἄθλων, ἐκ τοσοῦτων τερπνῶν ὀνείρων μοὶ ὑπολείπεται ὁ Τάρταρος· καὶ τὸ ἄλκιμον πνεῦμά μου καθίσταται βορὰ τῆς καταχθονίας θεότητος, τοῦ ζοφεροῦ θανάτου, τῆς σιγηλῆς ὄχθης».

Δὲν θ' αὐτοκτονήσῃ λοιπὸν ἕνεκα παραφορᾶς ἀλλ' ἐξ ἀποφάσεως μετὰ μακρὰν σκέψιν ληφθείσης καὶ κατ' ἐξανάστασιν ἤδη παλαιὰν κατὰ τοῦ νόμου, ὃν ὑφίστατο ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ. Ὁ περιφρονηρεῖς αὐτῆς ἔρωσ δὲν εἶνε ἢ τὸ ἔσχατον ἐπεισόδιον τοῦ δυσδαίμονος αὐτῆς βίου· ὁ Φάων προσηνέχθη πρὸς αὐτὴν καθ' ὃν τρόπον τῇ προσφέρονται καὶ πάντα τὰ ἄλλα ὄντα· δὲν εἶνε λοιπὸν ἐγκληματικώτερος πρὸς αὐτὴν ἢ ἡ κοινωνία καὶ ἡ φύσις· ὁ ἀληθὴς ἔνοχος εἶνε ἡ μοῖρα, εἶνε ὁ Πλάστῃς (οἷος δὴ ποτε καὶ ἂν ᾦ)· εἶνε τὸ δν (ἢ ὁ νόμος) τὸ καθιδρύσαν τὴν κυριαρχίαν τῆς καλλονῆς καὶ προορίσαν τὴν δυσμορφίαν εἰς τὴν περιφρόνησιν.

Τῆς Σαπφοῦς ἡ ψυχὴ θὰ ἐπιζήσῃ ἄρα εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ σώματος αὐτῆς; Φαίνεται μὲν ἡ ἡρώϊς πιστεύουσα τοῦτο ἀλλ' ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν ἐθνικῶν τὸ ἐπίστευον, ἄνευ ἐλπίδος ἀληθοῦς ἐπανορθώσεως καὶ μετὰ τῆς βεβαιότητος τῆς σχεδὸν ἀπολύτου ὅτι θὰ ἐμβληθῇ εἰς τὴν νύκτα, εἰς τὸ ψῦχος, εἰς τὴν σιγὴν, εἰς εἰδός τι μηδενός, ὅπερ θὰ αἰσθάνηται μὲν, ἀλλ' ὅπερ τῇ φαίνεται τιμιώτερον περιφρονουμένης ζωῆς. Γεννώμενός τις θνητὸς νὰ γεννηθῇ καὶ ἀσχημος εἶνε ἡ πλήρης, ἡ ἀνκνιζύγωτος κακοδαίμονία: ὁ Leopardi ἔμεινε περὶ τούτου δεόντως πεπεισμένος, ὅτε, νεανίας ὢν, ἠθέλησε ν' ἀγκιπήσῃ καὶ οὐδεμίαν ἔλαβεν ἀνταπόδοσιν ἔρωτος. Παρηλλαγμένος δὲ τὴν μορφήν ἐκ παιδῶν, ὑπέφερε διττῶς ἐκ τῆς δυσμορφίας αὐτοῦ, κατεχούσης συμπεπιεσμένα τὰ ὄργανα τῆς ζωῆς καὶ καθιστάσης αὐτὸν γελοῖον· ὅθεν ἐννοεῖται ὅτι αἱ βραχεῖαι τοῦ Ὀβιδίου ἐνδείξεις περὶ τῆς ἀσχημίας τῆς Σαπφοῦς ἐνεποίησαν εἰς αὐτὸν ζωερὰν συναίσθησιν. Ἡ Σαπφὼ πλήρης μεγαλοφυίας ἀλλὰ περιφρονουμένη διὰ τὴν ἔλλειψιν κἀλλους ἦτο αὐτὸς οὗτος ὁ Leopardi καὶ ὁ Ἰταλὸς ποιητὴς εὗρισκε παρηγορίαν οὐχὶ σμικρὰν διερμηνεύων διὰ στίχων τοιαῦτα δεινὰ.

Ἄλλως δ' οὐδεὶς ποιητὴς οὔτ' ἐν Ἰταλίᾳ οὔτε παρὰ τοῖς ἄλλοις λαοῖς εἶχεν ἔτι ἐκφράσῃ τὴν κακοδαίμονίαν τοῦ συνδέσμου τῆς ἀσχημίας μετὰ τοῦ πνεύματος τῆς μεγαλοφυίας κατ' ἰδιοτροπίαν τῆς φύσεως. Τοῦτο ἦτο ὕλη ἀπολύτως νέα (') καὶ ἂν ἐπιλαμβανό-

(4) Ἐκ τῆς *Articcolo erilico*, ὃ πρὸ μικροῦ ἐμνημόνευται καὶ ὅπερ δύναται τις ν' ἀνεύρῃ ἐν τῇ 265. σελιδί τῆς μικρᾶς ἐν 32. σχήματι ἐκδόσεως τῶν *Canti di Leopardi* (Firenze, successori Le Monnier, 1860), ὁ νέος συγγραφεὺς ἐπεκτείνει ὑπὲρ ἐαυτοῦ τὴν προτεραιότητα.

μενός τις αὐτῆς ἐξέπληττε κατ' ἀρχὰς τοὺς ἀναγνώστας, δὲν θὰ ἐβράδυνε νὰ προσοικειώσῃ αὐτοὺς πρὸς τὴν νέαν ὑπόθεσιν διὰ τοῦ θελήτηρου αὐτοῦ τοῦ καινοφανοῦς καὶ δυνάμει τῆς ἀκριβεστάτης τοῦ περιεχομένου συμφωνίας πρὸς τὰς ἀνησυχίας καὶ τὰς φροντίδας τοῦ τότε χρόνου.

Πανταχοῦ ἐν Εὐρώπῃ ἡ ποίησις διηρεῦνα τὸ μυστήριον τοῦτο τῆς εἰμαρμένης· πανταχοῦ αἱ λύραι ἐστέναζον ἐπὶ ταῖς ἀνεξηγήτοις θλίψεσι τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπρεπεν ἵνα καὶ ἡ Ἰταλία εἰσέλθῃ εἰς ταύτην τὴν συναλίαν, ὅθεν ἀντήχουν φθόγγοι τοσοῦτον θλιβεροὶ καὶ τοσοῦτον ἐμμελεῖς. Ὁ Leopardi ἀνέλαβε νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὴν ἐκεῖσε καὶ δυστυχέστερος ὢν, ἐπαναστατικώτερος, ἀπιστότερος ἔτι καὶ μᾶλλον ἄθεος τοῦ ἑυρύωνος, ἐψάλλε, περικαλύψας δι' ὀνομάτων καὶ προσχημάτων ποικίλων, πάντα ταῦτα τὰ ἄλλα, πάσας τὰς εἰρημένας πικρίας, ὧν ἡ ἔκφρασις δύναιται νὰ συμπεριληφθῇ ὡς ἐξῆς διὰ βραχυτάτων : «Οὐτ' ἐγὼ οὔτε ἄλλος οὐδεὶς ἐπρεπε νὰ γεννηθῶμεν ποτέ».

B'.

Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον ὁ Leopardi ἐπέβαινε τὰς δέκα πρώτας αὐτοῦ ὥδας καὶ παρεσκευάζετο νὰ συνεκτυπώσῃ αὐτὰς ἐν συλλογῇ ⁽⁵⁾, γυνὴ τις προωρισμένη νὰ συντελέσῃ πως καὶ αὐτὴ εἰς τὴν φιλολογικὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἰσπανίας ἐγεννήτο ἐννέα λεύγας μακρὰν τῆς Badajoz ⁽⁶⁾ ἐν τινι χωρίῳ φέροντι τὸ ποιητικὸν ὄνομα Almendra-lejo (μικρὸν δάσος ἀμυγδαλῶν). Ἡ Carolina Coronado ἡ σήμερον συνεζευγμένη μετ' Ἀμερικανοῦ τινος διπλωμάτου ἐγεννήθη λοιπὸν ἐν Ἑστραμαδούρα τὸ 1823.

Ἀπὸ τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἐγένετο δυστυχής. Ὁ πατὴρ αὐτῆς καθεῖρχθη ἐπὶ Φερδινάνδου τοῦ Ζ' ἕνεκα πολιτικῶν λόγων καὶ διέμεινεν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐν τῇ εἰρατῇ. Μετ' ὀλίγον δὲ κατέστη τῇ Carolina ἐπ' ἀνάγκης νὰ βοηθῇ τῇ μητρὶ αὐτῆς πρὸς ἀνατροφὴν πολυμελοῦς οἰκογενείας καὶ μετρίαν ἐξοικονόμησιν τῶν κατ' οἶκον ἀναγκασιῶν. Εὐτυχῶς δ' ἐμάνθανεν ἀκόπως τὰ πάντα :

(5) Αἱ δύο πρώται εἶχον ἤδη δημοσιευθῇ τὸ 1818., ἡ δὲ τρίτη τὸ 1820.

(6) Πάντα αὗται αἱ βιογραφικαὶ λεπτομέρειαι ἐλήφθησαν ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ τοῦ προλόγου τῶν προτεταγμένων τῆς ἐκδόσεως τῶν ποιημάτων αὐτῆς ἐν Μαδρίτῃ, 1852.—Ἡ Carolina ἐλάβε σύζυγον τὸν κ. Perry.

κέντημα, ἰχνογραφίαν, μουσικὴν, ἔργα οἰκιακὰ· οὐδεμία τῶν συντρόφων αὐτῆς ἐξισοῦτο πρὸς αὐτὴν κατὰ τὸ ἀντιληπτικόν, οὐ εἰμὶα δὲ ἦτο τοσοῦτον ἀληθῶς προσφιλὴς εἰς τὴν ἐκυτῆς οἰκογένειαν· τὴν νύκτα, ὅτε περὶ αὐτὴν τὸ πᾶν ἀνεπαύετο, ἡγρύπνει ἀναγινώσκουσα τὰ ὀλίγα βιβλία, ἅπερ ἡδύναντο νὰ περιέλθωσιν εἰς χεῖρας αὐτῆς.

Κατὰ τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος συνέθετο τοὺς πρώτους στίχους αὐτῆς· κατὰ δὲ τὰ ἐξ ἐπόμενα ἔτη ἐξηκολούθησε καλλι-εργοῦσα τὴν ἔμπνευσιν αὐτῆς καὶ καταχωρίζουσα τινὰ τῶν ἔργων τῆς ἐν ταῖς ἑφημερίσι τῆς Μαδρίτης. Ὁ Espronceda καὶ ὁ Donoso Cortès, ἐξ Ἑστραμαδούρας καὶ αὐτοί, ἐποίησαντο συστάσεις ὑπὲρ αὐτῆς εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον. Ἀγούσα δὲ τὸ εἰκοστὸν ἔτος ἡδυνήθη νὰ καταρτίσῃ ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτῆς τομίδιον τι δημοσιευθὲν τὸ 1844. τῇ προστασίᾳ τοῦ περιφήμου Hartzenbusch, ἐν ᾧ ἐκφράζονται διὰ στίχων χαρισεστάτων καὶ ἀμέμπτων συναισθημάτων φυσικὰ καὶ εἰλικρινῆ. Ἀρέσκεται τις ἀκούων τῆς νεαρᾶς ταύτης κόρης τὴν καρδίαν, τὴν εὐαίσθητον μὲν πρὸς τὰς καλλονὰς τῶν ἀγρῶν ἀλλ' ὅμως ταραττομένην ὑπὸ φιλοδόξων ὀνείρων καὶ σιενάζουσιν μεθ' ἡδύτητος καί, ἂν μοι ἐπιτρέπηται ἡ ἔκφρασις, ἀλληγορικῶς ὅτι ζῇ τοσοῦτον μεμακρυσμένη ἀπὸ τῶν λαμπρῶν ἐκείνων διατριβῶν, ὅπου ἀναπτύσσονται καὶ ἐκτιμῶνται τὰ πνευματικὰ πλεονεκτήματα.

Ἄλλ' ἔτρεφεν ἄρᾳ γε καὶ ἄλλους πόθους; Ὡνειροπόλοι νὰ βασιλεύσῃ ἐπὶ τινος καρδίας νεαρᾶς ὡς αὕτῃ καὶ κατακτηθείσης ὑπὸ τῆς λάμπσεως τῆς εὐφυΐας; Ἐφοβεῖτο δὲ μὴ οὗτος ὁ πόθος, ἡ ἐλπὶς αὕτη διαψευσθῇ μετ' ἑφήμερον εὐτυχίαν; Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι εἶχεν ἀναγνώσῃ τὴν ἱστορίαν τῆς Σαπφοῦς καὶ ὅτι ἐξεικόνισε τὴν χαρὰν καὶ τὰ δεινὰ τῆς ποιητρίας ἐπὶ μικρόν τι ἀγαπηθείσης καὶ προδοθείσης μετὰ βραχύ.

Αἱ τριάκοντα τέσσαρες τετράστιχοι αὗται στροφαὶ εἶνε εἰδός τι μονολόγου εἰς πολλὰς διηρημένου πράξεις, ἐν ᾧ ἡ εὐτυχία, ἡ ἀνησυχία, ὁ ἀπελπισμὸς ἐμφανίζονται κατὰ διαδοχὴν. Ἐκτὸς τοῦ περὶ τὸ τέλους μέρος (ἐνθα λαμβάνει τὸν λόγον αὕτῃ ἡ συγγραφεὺς) δὲν ἀκούομεν εἰμὴ τὴν φωνὴν τῆς Σαπφοῦς· ἀλλ' ἡ φωνὴ αὕτη εἶνε πάντοτε εὐγλωττος καὶ αἱ ἰδέαι τῆς ἡρώιδος, αἱ μεταβαλλόμεναι

αὐτῆς συγκινήσεις ἐλέγχουσι τὰς τρομερὰς περιπετείας τῆς καταστάσεως αὐτῆς καὶ τὴν προσέγγισιν ἀπαισίας καταστροφῆς.

Ἐν τῇ ἀρχῇ παρίσταται πλήρης χαρᾶς, ἀπροκαλύπτως ψάλλουσα τὴν εὐδαιμονίαν αὐτῆς, τὴν λαμπρὰν αὐτῆς φήμην, τὸν ἀνταμειβόμενον ἔρωτά της.

«Ὡς ἡπιωτάτη αὔρα, λέγει, ὁ εὐμαρὴς μου βίος ὀλισθάνει ἀφ' ἡδονῆς εἰς ἡδονήν, μεριζόμενος ὑπὸ τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς δόξης. Τίς εὐδαιμονία ἐξισοῦται πρὸς τὴν ἐμήν; Παρὰ τὸν Φάωνα καὶ ψάλλουσα τὴν ἀγάπην αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τῆς λάμπσεως τῶν ὀμμάτων αὐτοῦ μαγευομένη, ἡ Σαπφὼ ἀπολαύει ἀμυθῆτου χαρᾶς δαπανώσα τὰς ὥρας αὐτῆς ἐν γλυκεῖᾳ ἐκστάσει καὶ βλέπουσα ὅτι ὁ τρυφερῶς ὑπ' αὐτῆς ἀγαπώμενος πίνει ἐν τῷ ἀέρι, ὃν ἀναπνέει, τοὺς φθόγγους τῆς λύρας ταύτης τῆς τοσοῦτον περιπαθοῦς, τῆς ἀντηχούσης ἐρωτικῶς μόνον ὑπὲρ αὐτοῦ. Τί ἄρρητα δάκρυα ἀναβλύζουσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου! Ἡ καρδίᾳ μου ἐκχεῖται οὕτω κατὰ σταγόνας, ὅταν τὸ γλυκὺ καὶ ὠραῖον αὐτοῦ πρόσωπον λάμπῃ ὑπὸ χαρᾶς ἐπ' ὀλίγον ἀκούοντος τὰ μέλη μου, ὅταν ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἀξιοῖ νὰ ἐγκωμιάσῃ τὴν λύραν μου καὶ νὰ μὲ βαυκαλῇ ψιθυρίζουσα ἐπαινὸν μου.

»Αἰσθάνομαι, ὦ Φάων, τὴν λεπτὴν σου πνοὴν πλανωμένην περὶ τὸ μέτωπόν μου· αἰσθάνομαι τοὺς ἐναρμονίους σου λόγους πλήττοντας ἡδονικῶς τὴν καρδίαν μου· καὶ ἡ καρδίᾳ αὕτη παραχρῆμα ἐπισπεύδει τοὺς παλμούς της· ἀρκεῖ εἰς στεναγμούς, εἰς φθόγγος, ἐν βλέμμα καὶ ἀνακινεῖται αὕτη ὡς τῆς τρυγόνος τὸ στῆθος. Δὲν φοβοῦμαι τότε νὰ λησμονήσῃς, ἐπίορκος σὺ, ὑπὲρ ἄλλης τινὸς ὠραίας τὴν ἀτυχῇ σου ποιήτριαν· δὲν φοβοῦμαι ὅτι θέλγητρα ἄλλα θὰ καταστρέψωσιν ἐν ὀλεθρῇ ὥρᾳ τὴν εἰρηναίαν μου εὐδαιμονίαν. Καὶ τίς ἄρα ἤθελε τολμήσῃ δι' ἐπιβούλου χειρὸς νὰ μαράνῃ τὸ ἄνθος τῆς εὐδαιμονίας μου; Τίς θὰ ἐτόλμα νὰ σφετερισθῇ τὴν καρδίαν σου καὶ καὶ νὰ στήσῃ ἐκεῖ τὸν θρόνον, ὅπου ἐδασίλευσε ποτὲ ἡ Σαπφώ;»

Πόσον ταπεινὴ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἐρχστοῦ της! Πόσον ὑψηλόφρων πρὸς τὰς ἀντιζήλους αὐτῇ γυναῖκας! Ἄλλ' οἱ τελευταῖοι λόγοι, οὓς πρὸ ὀλίγου ἠκούσαμεν, ἐμφαίνουσιν ἀρχὴν ταρχχῆς. Φοβεῖται ἐκτακτὸν τινὰ προσβολήν, καθ' ἧς ἴσως δὲν θὰ ἦτο ἀρκούντως ὠπλισμένη. Διότι ἐνταῦθα διετηρήθη ἡ τοῦ Ὀιδιῶδου παράδοσις περὶ τῆς ἀσχημίας τῆς τλήμονος Σαπφούς. Ἄλλ' ὅμως ἡ Carolina

Coronado δὲν εἶχε πρὸς ἀποδοχὴν τῆς παραδόσεως τοὺς αὐτοὺς προσωπικοὺς λόγους καὶ ὁ Leopardi : ἡ μαρτυρία τῶν συγχρόνων συγγραφέων καὶ ἡ λιθογραφικὴ εἰκὼν, ἣν δύναται τις νὰ ἴδῃ ἐν νεωτέρᾳ τινὶ ποιητικῇ συλλογῇ, ἀποδεικνύουσιν ὅτι οὐδὲν τῶν θελημάτων τῆς γυναικὸς ἔλειπεν εἰς τὴν Ἰσπανίδα ποιήτριαν. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους δὲν ἐνόμισε δέον νὰ ὑποκαταστήσῃ ἑαυτὴν εἰς τὴν ἡρώϊδα τῆς· διετήρησε λοιπὸν αὐτὴν ὅπως τῇ εἶχε παραδοθῇ καὶ ἀπεικόνισε τοὺς ἀγῶνας τῆς Σαπφοῦς μαχομένης κατ' ἀντερωμένης τινὸς γυναικὸς διὰ τῆς δόξης καὶ τῆς ἐμπνεύσεως.

« Ἄ, δὲν ἔχω ἔχνος ὠραιότητος—παρίστησιν αὐτὴν λέγουσαν.—οἱ θεοὶ δὲν κατέλιπον ἐπὶ τοῦ προσώπου μου τὸν πολύτιμον τύπον τῆς χειρὸς των· ἀλλ' εἰς τὴν ψυχὴν μου ἔδωκαν γενναιοπρεπῶς τὴν πνοὴν τῆς μεγαλοφυΐας, τὸ πάντων ἄριστον χρῆμα. Αἱ τοῦ Φοίβου ἀδελφαὶ ἔθηκαν εἰς τὰς χεῖράς μου θαυμασίαν λύραν· ἐπλήρωσαν τὴν καρδίαν μου ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἔρωτος καὶ ἐμπνεύσεως θείας. Ἡ καλλονὴ χαίρει μίαν μόνον ἡμέραν ἐπὶ τοῖς θριάμβοις, οὓς τὸ ἀνοικτιρμον μέλλον ἐκμηδενίζει, ἐν ᾧ ἐπευφημουμένη ὁδηγεῖ εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας ἢ νικηφόρος μεγαλοφυΐα. Ἡ καλλονὴ δὲν λαμβάνει παρὰ τοῦ κόσμου εἰμὴ κλίνην γῆς καὶ λήθην σιωπηράν· ὁ στενὸς τάφος, εἰς ὃν ἐμπίπτει, ἀποσβέννυσιν τὰς ἀκτῖνας αὐτῆς, ὥσπερ μηδέποτε εἶχον λάμψη. Ἀφανίζεται δὲ δίκην ὀνείρου, ἂν μὴ ἡ ἰσχυρὰ τῆς μεγαλοφυΐας φωνὴ ἀπαθανατίσῃ αὐτήν· τὰ ἄσματα τῆς μεγαλοφυΐας μεταβαίνουν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας καὶ χορηγοῦσι πολύτιμον ζῶν εἰς τὴν κόνιν τῆς καλλονῆς.

» Καὶ ἐγὼ ὡσαύτως θὰ ψάλλω — προστίθῃσι (διότι δὲν κατατρίβει τὸν χρόνον αὐτῆς εἰς ἀξιώματα μάταια· πᾶν ὅ,τι ἀρτίως εἶπεν εἶνε συνηγορία ὑπὲρ αὐτῆς καὶ ἐπιχειρήσεις τις, δι' ἧς ἀποπειράται νὰ διατηρήσῃ τὴν καρδίαν τοῦ Φάωνος). — καὶ ἐγὼ ὡσαύτως θὰ ψάλλω· ἡ φωνή μου θὰ διαβρυλήσῃ τὸ ὄνομά σου, θ' ἀπαθανατίσῃ τὸν ἔρωτα τὸν σὸν καὶ τὸν ἐμόν· θὰ ἐπεκταθῶσι ταχεῖς καὶ ἀτελεύτητοι εἰς τοὺς αἰῶνας τοὺς μέλλοντας. Ἡ Ἑλλὰς αὕτη ἡ ὀλβία καὶ σοφὴ καὶ δικαία θὰ μοὶ περιποιήσῃ ἀθάνατον δόξαν· θὰ περιβάλῃ ἴσως διὰ στεφάνου τὸ σεπτὸν μου μέτωπον ὡς τὸ τοῦ μεγάλου Ὀμήρου. Καὶ ἀπόβλεπε εἰς τὸν στέφανον τοῦτον, ὦ Φάων, καὶ ἀντάμειβε τὴν φιλοτιμίαν τῆς προσφιλοῦς σου Σαπφοῦς διὰ τοῦ μειδιήματός σου,

θελκτικωτέρου εἰς πᾶν μου τὸ εἶναι ἢ ἡ αὔρα ἢ ἡ ἐωθινὴ εἰς τὰ ἄνθη».

Ἴδου ἀκριβῶς ὁ ἔρως οἷος ὤρισθη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, υἱὸς τοῦ πλούτου καὶ τῆς πενίας (*). Οὐδὲν ἐλλεῖπει εἰς τὴν Σαπφῶ εἰμὴ τὰ θέλγητρα τὰ ἐξωτερικὰ· ταῦτα δὲ ζητεῖ παρὰ τοῦ ὠραίου ἐκεῖνου νεανίου — καὶ συμπληροῦται δι' αὐτοῦ καὶ πανευδαίμων καθίσταται, ἂν δύναιται νὰ εἴπῃ: Ἡ καλλονὴ τοῦ Φάωνος μοὶ ἀνήκει· εἰς ἐμὲ μόνον μειδιᾷ καὶ πάντοτε θὰ μειδιᾷ εἰς ἐμέ.

Ἄλλ' ἡ ὑπερτάτη αὕτη χαρὰ, οἴμοι, δὲν τῇ ἐδόθη! Ἐκεῖνο, ὅπερ ἡ Σαπφῶ ἐν τῷ βάλει τῆς ψυχῆς ἐφοβεῖτο, καίτοι ἐν τοῖς ἀνωτέρω λόγοις προσποιουμένη ὅτι οὐδέν· ἀπερὶ αὐτοῦ ἔτρεφε φόβον, ἐκεῖνο, λέγομεν, συνέβη καὶ τῆς Σαπφοῦς ἡ ὑπερηφανία ἔλαβε τὸ ἀλγεινὸν-τατον τῶν τραυμάτων.

«Θεῖαι Μοῦσαι, — ἀνακράζει — θεοὶ τῆς μεγαλοφυΐας, τί τὸ ὄφελος νὰ περιστέφωμαι ὑπὸ τῶν ἀκτίων ὑμῶν; Ὁραῖα τις ἀντρωμένη διὰ μόνης αὐτῆς τῆς καλλονῆς ἐπέτυχεν νὰ μὲ νικήσῃ ὕβριστικῶς. Καταστήσατε αὐτὴν ἐκποδὸν, ὦ οὐρανοί, ἀποδιώξατε αὐτήν! Ὅταν βλέπω ἐκείνην, τὸ μῖσος, ὅπερ μοὶ ἐμπνέει, αὐξάνεται· ἡ ὄψις αὐτῆς ἐπισκοτίζει τὴν ἐμὴν καὶ ἡ καρδίᾳ μου ἀναθράζει ὑπὸ φθόνου καὶ ζηλοτυπίας. Ἀποδιώξατε αὐτὴν μακρὰν ἐκείνου ἰδῶς· εἴθε οἱ ἐρωτόληπτοι αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ νὰ παύσωσι θαυμάζοντες τῆς γυναικὸς ταύτης τὴν καλλονὴν καὶ εἴθε οἱ αἱματούμενοι ὀφθαλμοὶ μου νὰ μὴ ὦσι τοῦ λοιποῦ καταδεδικασμένοι εἰς τὸ νὰ τρέχωσιν ἀκαταπαύστως ἵνα καταφωρῶσιν αὐτούς! Θεῖα Ἀφροδίτη, ἐπάκουσον τῆς δεήσεώς μου· προστάτευσον τὸν ἔρωτα, ὃν σὺ ἀνῆψας· εἰς τὴν σκληρὰν καρδίαν τοῦ ἐπιόρκου ἐπανάγαγε σπινθῆρα τῶν ἐσβεσμένων πυρῶν».

Γνωστὰ ἦσαν αἱ ἐρωτικαὶ παραφοραὶ τῆς Σαπφοῦς, ὥς αὕτη αὕτη ἐξεικόνισεν· εἶχον μεταφρασθῇ καὶ ἐξυμνηθῇ ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις· ἀλλ' ἡ Σαπφῶ ζηλότυπος καὶ δυστυχὴς δὲν εἶχεν ἔτι ἡμῖν ἀποκαλυφθῇ· τὸ μέρος τῶν ἔργων αὐτῆς, ἐν ᾧ αὕτη ἐξέφραζεν ἴσως τοιαύτην λύπην, ἀπώλετο καὶ οὔτε τὸ πνεῦμα τὸ λεπτὸν τοῦ Ὀβιδίου οὔτε τὸ ἄλγος τὸ γενικὸν καὶ μεταφυσικὸν τοῦ Leopardi εἶχον δυνηθῇ ν' ἀναπληρώσωσι τοῦτο τὸ κενόν: ἡ Carolina Coronado

(*) «Πλάτ. Συμπ. 203 C: Πόρου καὶ Πενίας υἱὸς ὢν ὁ ἔρως». Σ Δ. Β.

κατώρθωσε τοῦτο· ὀλίγαι στροφαὶ περιπαθέστεραι καὶ λαμπρότερας εἰκόνας ἔχουσαι ἐγράφησαν πρὸς παράστασιν τῆς μανίας τῆς ζηλοτυπίας. Ἡ τελευταία μάλιστα εὐμοιρεῖ ἀληθείας θαυμαστῆς καὶ τρομερᾶς.

«Δός μοι, λέγει ἡ Σαπφώ εἰς τὴν Ἀφροδίτην, δός μοι μορφὴν καταθέλγουσαν καὶ καλλονὴν φέρουσαν τὴν σφραγίδα τοῦ φωτός σου καὶ ἅς μοι ἀφαρπάσωσιν οἱ παρωργισμένοι θεοὶ τὴν κιθάραν μου καὶ τὰ ἄσματά μου καὶ τὴν δόξαν μου! »

Πᾶν ὅ,τι λοιπὸν παρήγε τὴν ὑπερηφανίαν αὐτῆς, πᾶν ὅ,τι καθίστα αὐτὴν μοναδικὴν ἐν τῷ κόσμῳ εἶνε ἤδη μηδέν. Μόνον τὸ κάλλος ἐκτιμᾷ αὐτὴ ὡς ἔχον ἀξίαν — καὶ θὰ ἐθυσίαζε τὰ πάντα, ἂν ἠδύνατο νὰ καταστῇ ὠραία καὶ νὰ ἐφελκύσῃ τὴν καρδίαν τοῦ Φάωνος. Ὁ ἔρωσ ὁ ὥθων αὐτὴν πρὸς τοῦτον τὸν ἄνδρα ἐνέπλησεν αὐτὴν ὁλόκληρον καὶ ἐξηφάνισεν ἐν αὐτῇ πᾶν ἄλλο πάθος.

Μετ' ἀπειλὰς ματαίας, κραυγὰς ὀργῆς, αἰτήσεις ἐκδικήσεως ἀπευθυνθείσας εἰς τὴν Ἀφροδίτην ἡ Σαπφώ μεταπίπτει πάλιν εἰς τὰς περιπαθεῖς μομφάς, εἰς τὰς ἀναμνήσεις τοῦ ὠραίου ὄνειρου καὶ τῆς διαψευθεσίης ἐλπίδος. Ὁ Φάων εἶνε ἀγνώμων τις ὀφείλων τὰ πάντα εἰς τὸν ἔρωτα αὐτῆς.

«Ἡ νεότης σου παρήρχετο ἄσημος, τῷ λέγει ἔμενες συγκεχυμένος μετὰ τοῦ χύδην ὄχλου, ὅτε συνenoῦσα τὴν φήμην αὐτῆς μετὰ τοῦ ὀνόματός σου ἡ Σαπφώ διεμερίσατο τὴν δόξαν αὐτῆς μετὰ σοῦ. Ἡ ποιήτρια τῆς Ἑλλάδος, καταβαίνουσα ἀπὸ τοῦ ὕψους αὐτῆς μέχρι σοῦ, ἠθέλησεν ἔρωτος πλήρης νὰ ψάλῃ τὴν ζωὴν σου καὶ νὰ φωταγωγήσῃ τὸ μέτωπόν σου διὰ τῶν ἀκτίνων τοῦ στέμματος της. Καὶ παρὰ σέ, Φάων, ὅτε ἡ φωνή μου ὑψοῦτο ἵνα ψάλῃ τὴν ἔνθουν ἡμῶν ἀγάπην, αἰ τοῦ Ὀλύμπου κόραι φιλοφρονέστατα ἐπέχεον θεῶν εἰς τὰ χεῖλη μου μέλι. »

Πόσον θὰ ἦτο κάλλιον νὰ λησμονήσῃ διὰ παντός τὸν ἄστατον τοῦτον νεανίαν τὸν ἐκτιμῶντα τόσον ὀλίγον τὰ δῶρα τῆς Μούσης καὶ τὴν βασιλικὴν λαμπρηδὸν τῆς δόξης τῆς ποιητικῆς! Ἀλλ' ὅχι: ὁ ὠραίος οὗτος ἐπίορκος εἶνε ἀναγκαιότατος πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν αὐτῆς. Ἀμφοτέροι ζητοῦσι τὴν φυσικὴν καλλονὴν καὶ ζητοῦσιν αὐτὴν ἐκτὸς ἑαυτῶν· καὶ, ἐπειδὴ ἡ Σαπφώ δὲν εἶνε ὠραία, ὁ Φάων ἀποφεύγει αὐτήν. Ὅθεν ἡ ἡρώϊς διακόπτει ἀποτόμως τὰς γλυκείας

αὐτῆς ἀναμνήσεις καὶ ἐπαναπίπτει εἰς τὴν ζηλότυπον αὐτῆς ἐξ-
ψιν· ἀνακράζει δὲ μανιώδης ἅμα καὶ τεθλιμμένη :

«Ποῦ εἶνε ἡ ὥραία ἐκείνη, ἥτις ἔρωτα ὑποκρινομένη μοὶ ἀποσπᾷ
τὴν καρδίαν σου τὴν ἤδη κατακεκτημένην ; Χθὲς τὸ στήθός μου
ἐπαλλεν ὑφ' ἡδονῆς· σήμερον φλέγεται ἐξ ἀγανκλήσεως καὶ ὀδυ-
νης. »

Ἐνταῦθα καταπαύει τοὺς θρήνους αὐτῆς ἡ Σαπφώ, ἐπὶ μικρόν τι
ἀπομακρυνομένη τῶν ὁμμάτων ἡμῶν καὶ μὴ ἀναφαινομένη εἰμὴ
κατὰ τοῦ δράματος τὴν καταστροφὴν.

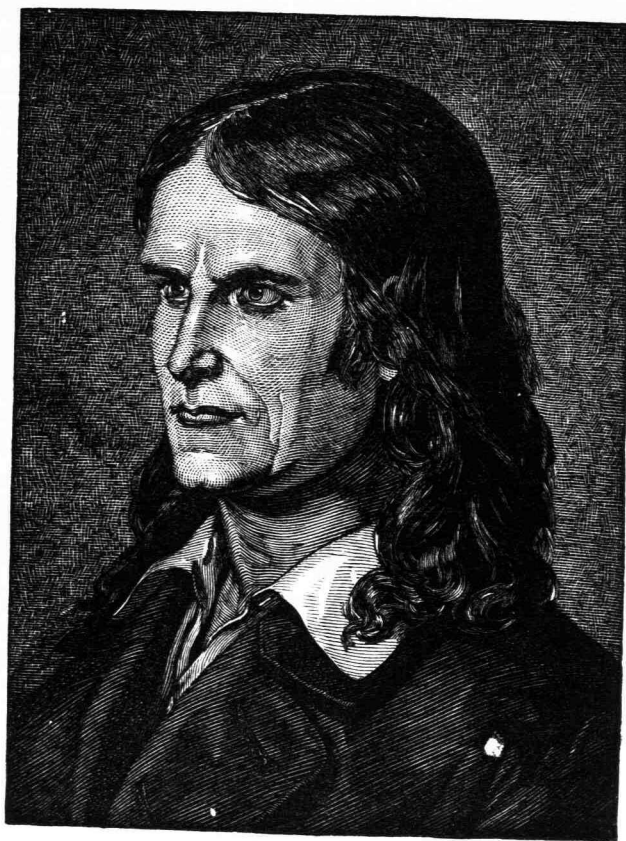
«Ὁ ἥλιος, ἀνελθὼν εἰς τὸ μέσον τῆς ἐαυτοῦ τροχίᾳς, κατέρχεται
κεκρυμμένος ἐντὸς ἐρυθρῶν νεφελῶν· κατὰ τῶν βράχων ἡ ἐξωργι-
σμένη θάλασσα τῆς Λευκάδος ἐπιρρίπτει καταθραύουσα τὰ ἀπειλη-
τικά αὐτῆς κύματα. Ἡ Σαπφώ ἀναφαιίνεται ἐπὶ τῆς ἀποκρήνου
ἀκτῆς ἐστεμμένον τὸ μέτωπον ἔχουσα διὰ στεφάνου νεκρικοῦ· θε-
σπέσιόν τι πῦρ ἐκπέμπουσι τὰ ὄμματά της, κατοπτεῖται δὲ τολμη-
ρῶς τὸ φοβερόν διάστημα. Ἐκτείνει τοὺς βραχίονας αὐτῆς καὶ ψι-
θυρίζει ἐν γοερῷ στεναγμῷ μυστηριώδεις λόγους· ἔπειτα δὲ ἀποσπᾷ-
ται ἀπὸ τῶν βράχων : «Φάων !» ἀναφωνεῖ παραδιδοῦσα τὸ σῶμα
αὐτῆς εἰς τὸν ἄνεμον. Ἐπὶ μικρόν τι περιδινεῖται κλονουμένη ἐν
τῷ ἑρμῇ· ἔπειτα δὲ καταπίπτει καὶ καταβυθίζεται εἰς τῶν ὑδάτων
τὸν κόλπον· ἡ ἡχώ δ', ἐπιπλέουσα τῶν κυμάτων, ἐπαναλαμβάνει
μακρὰν τὸν ὕστατον τοῦτον φθόγγον».

Οὕτω περατοῦται διὰ παραστάσεως λαμπρᾶς οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
σώφρονος ὁ λυρικός οὗτος μονόλογος ὁ ἀποτελέσας σχεδὸν ὀλόκλη-
ρον δράμα. Πάντα τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς Σαπφούς ἀντιπαλαίοντα
πάθη ἀπετυπώθησαν ἐν αὐτῷ, ὡς εἶδομεν, χριέντως καὶ ζωηρῶς·
ναὶ μὲν ὁ διάλογος καὶ αἱ ἀντιρρήσεις ἐλλείπουσιν, ἀλλ' ἡ τῆς
δράσεως πρὸδος ἐνυπάρχει καὶ ἀνθρωπίνη τις ψυχὴ παρίσταται
ἡμῖν ἀνατρεπομένη ἐκ βάθρων καὶ ἐκπίπτουσα ταχέως εἰς τὴν ἀπό-
γνωσιν.

Τὸ Ἰταλικὸν ποίημα τοῦ Leopardi ἐφιλοτεχνήθη μετὰ πλείονος
τελειότητος καὶ ὀλιγώτερα ἐπίθετα καὶ συνώνυμα ἐν αὐτῷ ἀπαν-
τῶσι· καίτοι δ' ἔχον κλασικὴν τὴν περὶ τὸ ὕφος ἀκρίβειαν, φέρει
ὅμως ἀριδηλότερον τὴν σφραγίδά τοῦ 19 αἰῶνος ἢ τὸ ποίημα τῆς
Ἰσπανικῆς ποιητικῆς ἐκπλήττει πλείονον τὸν ἀναγνώστην διὰ τοῦ

καινοφανοῦς τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ· τέλος δ' ἐπιλαμβάνεται ὑψηλοτέρου ζητήματος· ἀλλ' ὅμως ὀλίγον συγκινεῖ καὶ ἀποτείνεται μόνον εἰς τὸ πνεῦμα. Τοῦναντίον τὸ πάθος ζῇ ἐν τῷ Ἰσπανικῷ ποιήματι τῆς Carolina Coronado· ἐξαιρέσει δὲ μικρῶν τινων τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος πίνων ἡδύναντο νὰ παραχθῇ ὁμοίον τι καὶ πρὸ τριῶν ἔτι αἰώνων καί, καθ' οἷονδῆποτε χρόνον καὶ ἂν ἐπαναγνωσθῇ, θὰ κινήσῃ πάλιν τὸ αὐτὸ παθητικὸν διαφέρον καὶ θὰ διεγείρῃ παρὰ παντὶ τὴν αὐτὴν συγκίνησιν.

ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Δ. ΒΑΛΒΗΣ

ΦΡΙΔΕΡΙΚΟΣ ΡΟΥΚΕΡΤ